

Spremembe v strukturi delovnih mest v Evropi med veliko recesijo

Povzetek

Uvod

Evropa se tako kot večina razvitega sveta še naprej spopada s posledicami velike recesije iz let 2008 in 2009. Te so bile še posebej hude na trgu delovne sile. V drugem četrtletju leta 2010 je bilo v EU27 v plačanem delovnem razmerju pet milijonov manj oseb kot v drugem četrtletju leta 2008. V tem poročilu je opisan vpliv recesije na strukturo zaposlovanja v smislu poklicev in sektorjev v EU27 na skupni in nacionalni ravni ter s kvantitativnega (opredelitev sprememb v stopnjah zaposlitve) in kvalitativnega vidika (kako so bile spremembe v stopnjah zaposlitve porazdeljene po lestvici plač). To je prvo poročilo, objavljeno v okviru Eurofoundovega instrumenta European Jobs Monitor. V nadaljnjem poročilu, ki bo pripravljeno proti koncu leta 2011, bo objavljena analiza do sredine leta 2011, ko bo, upajmo, trg delovne sile postal stabilnejši.

Ozadje politike

Strategija EU „Evropa 2020“ za pametno, trajnostno in vključujočo rast vključuje zavezo za spodbujanje visokih stopenj zaposlenosti in produktivnosti. To pomeni, da so znova poudarjeni cilji predhodne Lizbonske strategije za „številnejša in boljša delovna mesta“. Potrebni je več delovnih mest, da se odpravi veliko povečanje brezposelnosti, ki je spremljalo finančno krizo. Rast zaposlovanja je potrebna tudi, če želi Evropa napredovati pri doseganju cilja 75-odstotne stopnje zaposlenosti prebivalstva med 20. in 64. letom starosti do leta 2020. (Leta 2010 je bila stopnja zaposlenosti v tej skupini 68,6-odstotna). Poleg tega Evropa potrebuje kakovostnejša delovna mesta (v smislu usposabljanja, znanja in zaposlitvenih pogojev), če želi izboljšati svoje stopnje produktivnosti, ki so ključne za spopadanje s konkurenčnimi izzivi vse bolj večpolarnega sveta ter za ohranitev in izboljšanje življenjskih razmer.

Če pogledamo nazaj, je Evropa od poznih 90. let preteklega stoletja do začetka recesije leta 2008 doživljala nekakšen čudež v zaposlovanju. V malo več kot desetletju je bilo ustvarjenih 20 milijonov novih delovnih mest, kar je v absolutnem in relativnem smislu več, kot jih je bilo ustvarjenih v ZDA. Čeprav cilji zaposlovanja iz Lizbonske strategije niso bili izpolnjeni, je bil dosežen pomemben napredek pri povečanju stopenj zaposlenosti in boju proti brezposelnosti. Po drugi strani so bile v zvezi s kakovostjo ustvarjenih delovnih mest izražene podobne skrbi kot pred tem v ZDA. Zdelo se je, da je veliko slabo plačanih delovnih mest v storitvenem sektorju brez možnosti napredovanja ter da ni ustvarjenih dovolj delovnih mest v dejavnostih, v katerih je potrebnega več znanja in s katerimi se lahko poveča produktivnost. Ali so se delovna mesta ustvarjala na račun njihove kakovosti?

V prejšnjih delih Eurofounda je bila uporabljena preprosta metoda analize, ki jo je prvi razvil Joseph Stiglitz in s katero naj bi dobili empirično razumen odgovor na to vprašanje. Na podlagi razčlenitve zaposlovanja na posamezna „delovna mesta“ (ki se pojmujejo kot določen poklic v določenem sektorju – na primer medicinska sestra v zdravstvenem sektorju ali prodajalec v maloprodajnem sektorju) in na podlagi razvrstitve delovnih mest v smislu urne postavke (kot približnega kazalca kakovosti delovnih mest) je mogoče videti, ali sta bila rast ali upad delovnih mest največja v „dobrih“, „povprečnih“ ali „nizko plačanih“ zaposlitvah. V tej analizi je bil preučen razvoj na trgu delovne sile v 23 državah članicah med letoma 1995 in 2006.

- Glavna ugotovitev te analize je bila, da se je rast zaposlovanja nanašala na sorazmerno bolje plačana delovna mesta.

- Ugotovljeno je bilo tudi, da je bila rast zaposlovanja najnižja na sredini porazdelitve na podlagi plače, kar je povezano z dolgoročnim upadanjem zaposlovanja v proizvodnji. Rast najnižje plačanih delovnih mest je bila nekoliko večja.
- Čeprav so se na nacionalni ravni vzorci razlikovali, so skupni podatki EU delno potrdili vzorce „krčenja sredine“, ki so bili predhodno ugotovljeni na ameriškem in britanskem trgu delovne sile.

Ključne ugotovitve

V tem poročilu – *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession (Spremembe v strukturi delovnih mest v Evropi med veliko recesijo)* – so uporabljeni podatki iz evropske raziskave delovne sile za izdelavo analize, ali se je vzorec asimetrično polarizirane spremembe zaposlovanja, ugotovljen v predhodnem delu Eurofounda, obdržal v obdobju intenzivnega propadanja delovnih mest (med drugim četrtnjem leta 2008 in drugim četrtnjem leta 2010).

- Čeprav je bil pri rezultatih zaposlovanja vzorec očitno drugačen, je bil na področju porazdelitve sprememb zaposlovanja po plačni strukturi na skupni ravni EU podoben vzorcu iz preteklega desetletja. Zdi se, da je recesija pospešila predhodne trende.
- Zaradi velikih izgub delovnih mest, ki po plačilu spadajo v nižji srednji in srednji razred, zlasti v gradbeništvu in proizvodnji, se je okreplila polarizacija zaposlitvene strukture.
- Celo v obdobju intenzivnega propadanja delovnih mest se je zaposlovanje pri najbolj plačanih delovnih mestih še vedno povečevalo. Kot v preteklem desetletju je treba rast delovnih mest v zgornjem kvintilu plač (zgornjih 20 % lestvice plač) pripisati predvsem povečanju števila delovnih mest v tako imenovanih „storitvah, ki temeljijo na znanju“. Te vključujejo javne storitve (predvsem v izobraževanju in zdravstvu) in zasebne storitve (poslovne storitve). Med recesijo se je relativni pomen javnih storitev za rast delovnih mest v zgornjem kvintilu povečal.
- Na ravni držav članic so bili med recesijo opaženi trije glavni vzorci sprememb zaposlovanja: napredovanje (rast delovnih mest se je nagnila proti vrhu plačne porazdelitve), polarizacija (rast zaposlovanja v spodnjem in zgornjem delu lestvice plač, toda krčenje v sredini) in nazadovanje (večje propadanje bolj plačanih delovnih mest, medtem ko se je število slabše plačanih delovnih mest bodisi povečalo bodisi le nekoliko zmanjšalo).
- Ženskam na trgu delovne sile se je med recesijo v kvalitativnem in kvantitativnem smislu godilo bolje kot moškim. Med krizo so bila izgubljena štiri „moška“ na eno „žensko“ delovno mesto. Tistih nekaj virov rasti zaposlovanja na splošno visoke kakovosti – je bilo v pretežno „ženskih“ zaposlitvah na področju zdravstva in izobraževanja.
- Stopnje zaposlovanja starejših delavcev so med krizo ostale presenetljivo visoke; vendar pa je hud udarec doživelo zaposlovanje delavcev iz srednje starostne skupine (med 30 in 39 let) in zlasti mladih delavcev. Med recesijo se je bistveno povečalo zaposlovanje oseb, starih od 50 do 64 let – 1,7 milijona novih delovnih mest. To zaposlovanje se je povečalo po celotni lestvici plač, vendar se je nagibalo k najbolj plačanim delovnim mestom. Število delovnih mest za mlade delavce (mlajše od 30 let) se je zmanjšalo po celotni lestvici plač.
- V smislu zaposlitvenega statusa je bila slika mešana. V zgodnji fazi recesije se je občutno zmanjšalo število začasnih delovnih mest; vendar pa je bil večji del rasti zaposlovanja od leta 2009 v začasnih zaposlitvah, čeprav se je ta rast nanašala predvsem na slabše plačana delovna mesta. Delo s krajšim delovnim časom se je razširilo po celotni lestvici plač, približno enako za moške in ženske. Nova delovna mesta s krajšim delovnim časom za moške so bila ustvarjena predvsem v slabše plačanih zaposlitvah na področju kmetijstva in gostinstva, medtem ko je bilo več kot dve tretjini novih delovnih mest s krajšim delovnim časom za ženske v bolj plačanih zaposlitvah – izobraževanju, zdravstvu in strokovnih storitvah.

Dodatne informacije

Za podrobnejšo analizo preberite celotno poročilo *Shifts in the job structure in Europe during the Great Recession (Spremembe v strukturi delovnih mest v Evropi med veliko recesijo)*, ki je na voljo na www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1141.htm.

John Hurley, raziskovalec
joh@eurofound.europa.eu